

AARDEWERK VOOR DAGELIJKS GEBRUIK

Zelfs het kleinste afsnijdsel van zijn klei gooit Mathieu van der Giessen terug in de antieke deegmenger, waarmee hij in pottenbakkerij De Smeltkroes in Nijverdal zijn eigen klei bereidt. “Klei doet er miljoenen jaren over om klei te worden. Ooit was het een rotsblok in de Alpen. Voor een materiaal dat zo’n lange weg aflegt, kan ik niets anders dan respect hebben.”

Tekst: Linda van 't Land Foto's: Ton Bouwer (Moonshine Productions)

Pottenbakkerij De Smeltkroes ligt verstopt achter een grijze garage-deur in een woonwijk. Eenmaal binnen ben je in een andere wereld: een wereld vol terracotta aardewerk en op de planken ook nog wat slibgedecoreerd servies. “Ik heb een voorliefde voor gebruiks-goed”, bekent Mathieu. “Kunst is mooi en van een schilderij aan de muur kun je zeker genieten. Ik haal echter meer voldoening uit zelfgemaakte kopjes op tafel, waaruit je dagelijks drinkt. Of vogelpotten in de tuin, die door mezen en mussen gebruikt worden om hun nesten te maken. Als de gebruikers van mijn aardewerk net zoveel plezier ervaren als ik tijdens het maken ervan, dan is mijn missie geslaagd.”

Terracotta

Mathieu bedenkt al op jonge leeftijd dat hij pottenbakker wil worden. “Ik had ooit een vakantieliefde in Frankrijk en droomde over een beroep dat ik overal ter wereld zou kunnen uitvoeren. Op een avond wist ik het: ik wilde pottenbakker worden! Om mijn ouders tevreden te stellen, heb ik na de HBS nog twee jaar Nederlands gestudeerd en een derdegraads

opleiding tot tekenleraar gevolgd. Maar lesgeven aan middelbare scholieren voor wie het vak een verplicht nummer is, was niets voor mij. Ik bekwaamde mij in het pottenbakkersvak door mee te lopen bij andere pottenbakkers. Na verloop van tijd kocht ik mijn eerste draaischijf en een oven, die ik op de zolder van mijn ouderlijk huis plaatste. Nog wat later kon ik in mijn toenmalige woonplaats Schiedam een bedrijfspandje overnemen van een collega. Voordat ik het wist, had ik mijn eigen pottenbakkerijtje.”

Dat ‘pottenbakkerijtje’ is toekomstbestendig gebleken. Mathieu heeft er zijn hele leven zijn werk van kunnen maken en heeft een vaste klantenkring opgebouwd voor zijn producten. In 1979 verplaatste hij zijn bedrijf naar Nijverdal, waar hij tot op de dag van vandaag actief is. “Ik heb mij gespecialiseerd in terracotta aardewerk en maak tegenwoordig vooral tuin- en vogelpotten. Die verkoop ik aan meerdere landgoederen en aan diverse kleinschalige kwekerijen en gespecialiseerde tuinwinkels. Indien men wil, maak ik het aardewerk persoonlijk door er bijvoorbeeld met een stempel een naam of bedrijfslogo in te zet-

ten. Ook heb ik verschillende klanten over de grens, die bij mij hun terracotta aardewerk komen halen. Aan verzenden doe ik niet meer: het verpakken en verzenden van de toch breekbare producten kost me te veel tijd. Dat is ook de reden dat ik mijn webshop heb afgestoten. Wie iets van me wil kopen, kan naar mijn atelier komen of bij een van mijn wederverkopers terecht.”

Oer-Hollands

Mathieu houdt van de kleur van terracotta. “Nederland is een aardewerkland: we bakken hier al honderden jaren met grove, roodbakkende klei, die langs de rivieren wordt gevonden. Van deze klei worden voornamelijk dakpannen en bakstenen gemaakt.” Ook de oud-Hollandse traditie van decoreren met slib spreekt Mathieu aan. “Slibgoed is traditioneel Hollands aardewerk. Denk maar aan die terracotta geglazuurde potjes, met witte versieringen langs de rand. Die zijn typisch Nederlands. Slib wordt gemaakt door rode klei te bewerken met een andere, meer vloeibare klei waaraan je een kleur kunt

‘Als je een rabarbertaart maakt van rabarber die onder een bleekpot heeft gestaan, hoef je nauwelijks suiker toe te voegen.’

toevoegen. Met een ringeloor, een klein soort slagroomsputje waarop je diverse spuitmonden kunt zetten, kun je deze klei als decoratie aanbrengen. Het blijft als reliëf voelbaar op het aardewerk, ook na het glazuren en bakken.”

Zelf laat Mathieu zijn klei in poedervorm uit Duitsland komen. In zijn atelier staat een oude deegmenger van net na de Tweede Wereldoorlog, die hij ooit via een bakker op de kop wist te tikken. “Vrijwel wekelijks draai ik hiermee mijn eigen klei. Ik meng het met water en soms wat zand om de klei plastisch of minder plastisch te maken. Daarna is het een kwestie van roeren en kneden. Ik heb proefondervindelijk een aantal recepten ontwikkeld en vind het ideaal dat ik zelf kan bepalen hoe soepel de klei wordt. Omdat ik veel

potten voor buiten maak, is het belangrijk dat mijn aardewerk poreus en vorstbestendig is. Overtollig regenwater moet kunnen verdampen en de temperatuur van de wortelkluif van een plant mag in de zomer niet te hoog oplopen. Dat kun je bereiken door de juiste klei te gebruiken, in combinatie met de juiste baktemperatuur.”

Geduld hebben

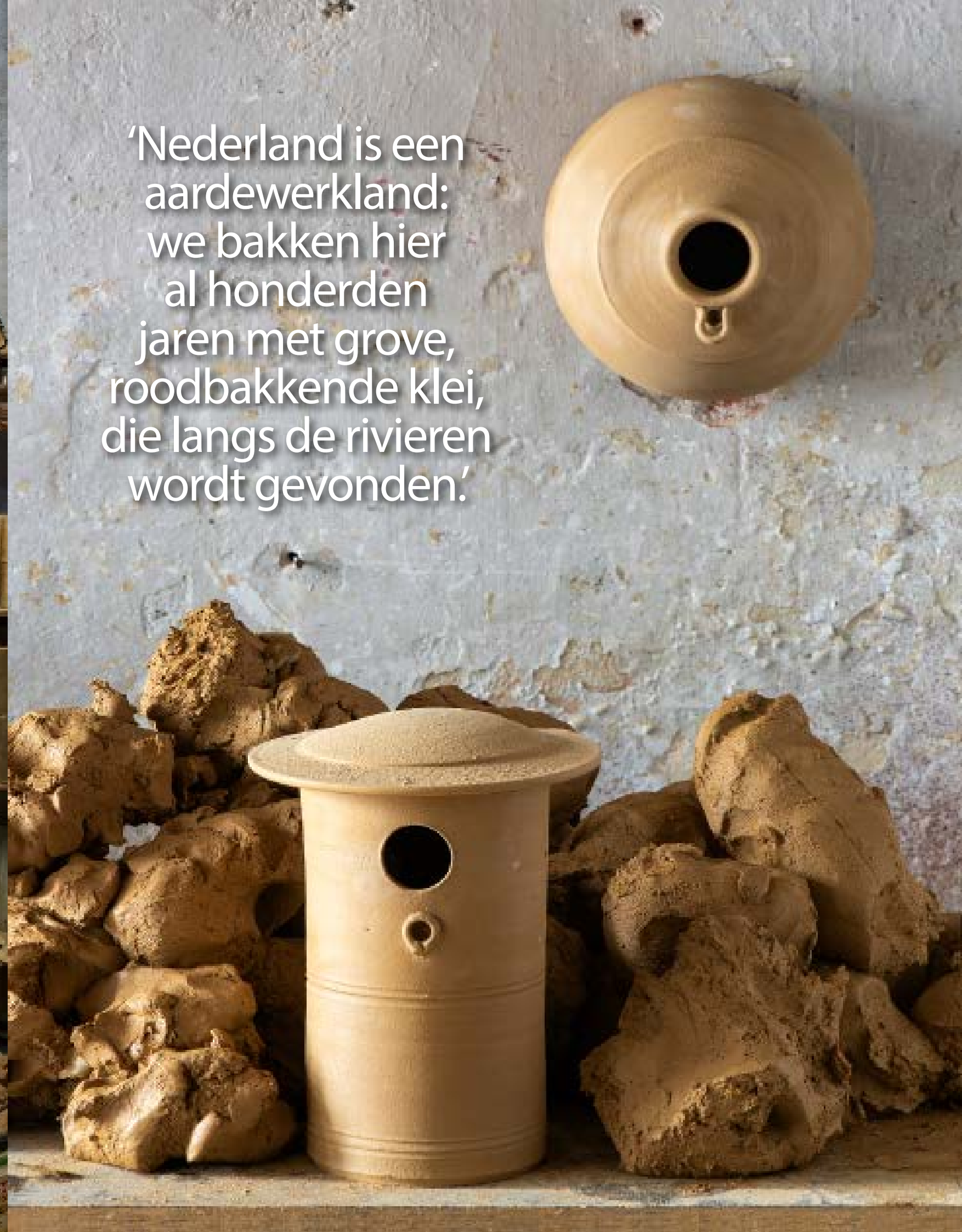
In een van de ruimtes van zijn atelier staat een grote oven, die vrijwel wekelijks wordt opgestookt tot een temperatuur van 1.080 graden Celsius. Hierin worden de aardewerken tuin- en vogelpotten gedurende een hele dag gebakken. Daarna moet de oven nog zeker 24 uur dicht blijven om alles te laten afkoelen. “Trek je de deur eerder open, dan knapt alles uit

elkaar”, weet Mathieu. “En er zit geen ruitje in de oven. Dus om het eindresultaat te zien, moet je echt geduld hebben.” In de oven krijgt zijn aardewerk de typisch oranje-bruine kleur van terracotta. “In tegenstelling tot andere pottenbakkers bak ik mijn aardewerk maar één keer, ook als het geglazuurd is. Toch is een pot al met al lang onderweg. Het proces begint met mijn eigen klei maken. Daarna draai ik het op de draaischijf in series van twintig of dertig stuks. Hierna moet het aardewerk een dag aandrogen, zodat het stevig genoeg wordt om er gaten voor afwatering in te maken of de opening voor vogeltjes. Ook maak ik de volgende dag bijvoorbeeld oren aan een kruik of vogelpot. Als een ontwerp helemaal af is, zet ik het in de droogrekken. Een klein voorwerp

'Nederland is een aardewerkland: we bakken hier al honderden jaren met grove, roodbakkende klei, die langs de rivieren wordt gevonden.'

'Ik maak geen honderd potten om daar de twee allermooiste uit te kiezen: ik wil honderd mooie potten maken.'

moet enkele dagen drogen, maar een grote bleekpot blijft wel een aantal weken in het droogrek staan. Daarna gaat het aardewerk de oven in en dan is het af. Overigens vind ik dat seriematig werken juist mooi aan mijn werk. Ik maak geen honderd potten om daar de twee aller-mooiste uit te kiezen: ik wil honderd mooie potten maken." Pottenbakken is geen professe om veel geld mee te verdienen. Twee dagen per week geeft Mathieu daarom les op de Nederlandse Keramiekopleiding in Gouda, waar hij geïnteresseerden tussen de 20 en 70 jaar oud treft. "Vaak is pottenbakken voor hen een hobby, maar zij willen zich daarin verder professionaliseren. Een groot deel van onze leerlingen start later een eigen bedrijf en gaat workshops en lessen geven." Dat laatste is niets voor Mathieu. "Een kinderfeestje in mijn pottenbakkerij? Ik moet er niet aan denken! Het is een lucratieve aangelegenheid, maar ik verdien mijn geld liever door zelf te draaien. Achter de draaischijf zitten vind ik nog altijd de leukste fase in het hele proces."

Vogel- en bleekpotten

De vogelpotten in Mathieu's assortiment zijn geschikt voor mussen, mezen en spreeuwen. Van oudsher zijn het geen diervriendelijke voorwerpen. "Men hing mussenpotten als broedplaats in graanschuren. Maar om te voorkomen dat er nog meer mussen kwamen om het graan op te vreten, maakte men vervolgens de eieren in die potten kapot", vertelt Mathieu. "Ook gebeurde het dat men stokjes voor de ingang van een spreeuwenpot stak zodra de jongen waren geboren. De kleintjes konden er dan niet uit, maar de radeloze ouders bleven hen voor de in-

gang wel voeren. Uiteindelijk werden de vetgemeste vogeltjes aan de achterkant uit de pot gehaald om ze te kunnen opeten." Inmiddels hebben de vogelpotten een mooier doel: ze worden als broedplaats op landgoederen en in tuinen gehangen. Ook de bleekpotten van Mathieu zijn populair. Deze grote aardewerken potten worden in moestuinen over bijvoorbeeld kool- of rabarberplanten geplaatst. "Door de warmte in de pot groeit de plant sneller: je kunt tot wel drie weken eerder oogsten. En in het donker wordt geen oxaalzuur maar wel veel suiker in de plant aangeemaakt, waardoor rabarber minder bitter en veel zoeter smaakt. Als je een rabarbertaart maakt van rabarber die onder een bleekpot heeft gestaan, hoef je nauwelijks suiker toe te voegen."

Vingerafdruk

Mathieu heeft thuis een grote verzameling antiek aardewerk staan; vaak ook gebruiks-goed, net als hij zelf maakt. "Ik werk als pottenbakker in een eeuwenlange traditie en kijk graag naar historische modellen voor mijn eigen werk. Dat ik onderdeel uitmaak van zo'n eeuwenlang proces en mag werken met een materiaal dat er miljoenen jaren over doet om zichzelf te worden, stemt me nederig. Het is prachtig dat ik hiervan mijn werk heb kunnen maken en dat ik zoveel mensen en dieren blij maak met mijn creaties. Als ik thuis in een koffiemok de vingerafdruk zie staan van een collega die er tweehonderd jaar geleden aan heeft gewerkt, weet ik zeker dat ik het beroep gekozen heb dat bij mij past."

Keramiek is een verzamelnaam voor allerlei soorten serviesgoed. Het bestaat uit aardewerk, steengoed en porselein. "Alles wordt gemaakt van klei en water en vervolgens gebakken, maar er bestaan wel grote verschillen", aldus Mathieu. "Aardewerk blijft poreus: daarom is het bijvoorbeeld geschikt voor bloempotten. Bij steengoed smelt de klei dicht. Het wordt harder en waterdicht. Porselein is hiervan de overtreffende trap. Dit wordt op nog hogere temperaturen gebakken, waardoor het wit en soms bijna doorschijnend wordt." Meer weten over Mathieu en zijn aardewerk? Kijk op www.pottenbakkerijdesmeltkroes.nl.